

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

ESITYS MIELENTERVEYSONGELMISTA TOIPUVIEN HENKILÖIDEN TYÖLLISTYMISMAHDOLLISUUKSIEN PARANTAMISEKSI

Viitaten ajankohtaiseen ”Laki sosiaalisista yrityksistä” -selvityksen käsittelyyn haluaa Mielenterveyden keskusliitto ry kunnioittavammin kiinnittää valiokunnan huomion mielenterveysongelmista toipuvien henkilöiden työllistymismahdollisuuksien edistämiseen.

Perustelut:

Mielenterveysongelmat ovat Suomessa merkittävä työelämästä syrjäytymisen syy. Psykiatristen sairauksien, erityisesti masennuksen, perusteella myönnettyjen eläkkeiden ja sairauspäivärahopäivien määrä on kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vuona 2004 oli työkyvyttömyyseläkkeellä mielenterveys- ja käyttäytymishäiriöiden vuoksi 109.427 henkilöä. Samana vuonna tämä eläkkeiden myöntämisen pääluokka aiheutti 9032 henkilön siirtymisen työkyvyttömyyseläkkeelle. Uusista eläkepääöksistä 3637 eli 40 % tehtiin alle 44-vuotiaille henkilöille. Tämän pääluokan tärkein yksittäinen diagnoosiluokka oli mielialahäiriöt, jotka olivat päädiagnoosina yli puolessa pääluokan eläkkeelle jäämisissä eli 5066 henkilön kohdalla. (Suomen virallinen tilasto 2005) Viimeisen viiden vuoden aikana mielenterveydellisistä syistä myönnettyjen sairauspäivärahopäivien määrä on lisääntynyt 40%. Kelan korvaamista sairauspoissaolopäivistä oli 25 % osalla perusteena mielenterveyden häiriö.

Vakavista mielenterveyden ongelmista kärsivistä henkilöistä osa toipuu kliinisesti katsoen työkykyiseksi. Suomalaisen seurantatutkimuksen mukaan vaikeimmaksi psykiatriseksi sairaudeksi luokiteltavan skitsofreniadiagnoosin saaneista henkilöistä vähintään kolmannes toipuu työkykyiseksi. (Karila 1994) Vakavista mielenterveyden ongelmista kärsivistä henkilöistä työelämään pääsevät palaamaan vain harvat. Mielenterveysongelmia kohdanneiden henkilöiden työelämään paluun tukeminen auttaa osaltaan nostamaan työllisyysastetta. Viime vuosina on työvoimahallinnon, Kelan, Raha-automaattiyhdistyksen sekä opetusministeriön rahoitusta suunnattu mielenterveyskuntoutujien työhön kuntoutumisen kehittämiseksi. Tämän työn jatkoksi tulisikin nyt luoda pitkäaikaisia työllistämiskäytäntöjä.

Esitykset

Lainsäädäntöä ja hallintokäytäntöjä tulee kehittää selvitysmies Marjasen jo vuonna 2000 jättämään ehdotukseen pohjalta niin, että myös työkyvyttömyysetuisuuksia saavien henkilöiden työllistymiseksi tulee voida käyttää työllisyysvaroja. Nykyisellään järjestelmä estää erityisesti KELA 22§ 1 momentin eläkettä saavien työhön palaamisen. Teemme valiokunnalle neljä esitystä työllistymiseen liittyvän lainsäädännön ja toimenpiteiden kehittämiseksi sekä haluamme kiinnittää valiokunnan huomion työllistymistä tukevan eläkkeen lepäämäänjättämisyjärjestelmän kehittämiseen:

1. Sosiaalisen yrityksen lain määrittämää kohderyhmää on laajennettava niin, että siihen kirjataan mielenterveyskuntoutujat, kuntoutustuella olevat henkilöt sekä eläkkeen lepäämään jättäneet henkilöt erityisiksi lain määrittämäksi vajaakuntoisten kohderyhmiksi. (Laki sosiaalisista yrityksistä)

2. Kuntoutustuen aikana työllistyvien henkilöiden tulee automaattisesti kuulua vajaakuntoisille myönnettävien työllistämistukien piiriin, ja tuen on kestettävä koko sen kuntoutustukijakson ajan jonka työsuhde on voimassa. (Laki julkisista työvoimapalveluista)

Kuntoutustuella olevien kohdalla ollaan usein ratkaisevassa tienhaarassa eläkkeelle siirtymisen tai työllistymisen suhteen. Nykysellään työllistymiseen voi saada kuntoutustuen aikana tukea vain oppisopimuksen yhteydessä.

3. Eläkkeensä lepäämään jättävän henkilön työllistävälle työnantajalle on maksettava palkkatukea koko sen eläkkeen lepäämäänjättämisaajan, jonka työsuhde on voimassa. (Laki julkisista työvoimapalveluista)

Palkkatuki alentaa työllistämisen kynnystä. Palkkatuen pitää kuulua välittömästi jokaiseen eläkkeen lepäämäänjättämisaikana solmittavaan työsuhteeseen.

4. Lisäksi vammaisten ja vajaakuntoisten työllistämistoimenpiteiden ehtoja ja hallinnollisia käytäntöjä on kehitettävä:

- Työvoimatoimistojen on tehtävä pitkäkestoisia ja yhtäjaksoisia työllistämistukipäätöksiä. Tuen pätkiminen nykyisen käytännön mukaisesti lyhyisiin jaksoihin ei edistä työllistymistä.
- Kuntouttaviin toimenpiteisiin, koulutustoimenpiteisiin ja tukityöllistämiskausiin liittyvät karenssisäännöt sekä toimenpiteisiin liittyvien hallintokäytäntöjen vuoksi syntyvät luppoajat toimenpiteiden välissä on poistettava.
- Vaikeasti työllistettävien osalta on mahdollistettava tukityöllistämisen rinnalla toteutettavat kuntouttavat ja ohjaavat työvoimapolitiiset tukitoimenpiteet. Tukityöllistäminen ja sen kanssa limittein toteutuvat kuntouttavat toimenpiteet on nähtävä yhtenä kokonaisuutena.

Eläkkeen lepäämäänjättämisyjärjestelmää on kehitettävä

Näiden työvoimalainsäädäntöön ja hallintoon liittyvien toimenpiteiden lisäksi on kiireisesti kehitettävä eläkkeen lepäämäänjättämisyjärjestelmän kattavuutta siten, että sen piiriin kuuluvat myös sellaiset henkilöt, joiden Kelan työkyvyttömyyseläkettä alentavat muut työeläkkeet. (Kansaneläkelaki)

Tämä toteutuu liittämällä lepäämäänjättämisyjärjestelmään henkilöt, jotka saavat vapaakirjatyökyvyttömyyseläkettä. Jonkin verran työhistoriaa omaavat työkyvyttömyyseläkettä saavat ovat eläkkeen lepäämäänjättämisyjärjestelmän väliinputoajia, vaikka heidän todennäköisyytensä työllistyä on yhtä hyvä tai parempi kuin täysimääräistä Kelan työkyvyttömyyseläkettä saavilla henkilöillä. Vapaakirjalla työkyvyttömyyseläkettä saavia henkilöitä oli vuoden 2003 alussa yhteensä 43672 henkilöä, joista mielenterveyshäiriöiden johdosta eläkettä saavia oli 19447 henkilöä.

Helsingissä 13.9.2006

Pekka Sauri
Puheenjohtaja

Timo Peltovuori
Toiminnanjohtaja

Lisätietoja:

Työllisyyspäällikkö Mika Vuorela mika.vuorela@mtkl.fi, puh. 050 527 1762